

SEGESVÁR – SIGHIȘOARA – SCHÄBBURG

Fodor Gyöngyi

TŰNŐDÉSEK

„*Csínján bánj a múlttal!*
Részeg lehetsz tőle, de jóllakott soha.”
(Kányádi Sándor)

Porszemek pihégete segesvári köveken

Próbálom összerakni, mit jelent a város. Castrum Sex, Schassburg, Sighișoara, nekünk Segesvár. A Siebenbürgen középkori hagyatéka kötelez. A Hét Szász Szék egyikén csücsülve vagy az egykori Nagy-Küküllő vármegye székhelyén fészkelődve kérdések ötlenek fel: mennyit érnek a közigazgatási határok, a kiüresedett elnevezések manapság? Transzilmániások lennénk, vagy még *csakazértsem*? Kevésnek tetszik jelenünk a kalandban bővelkedő múlthoz képest?

Dixit... Színes, felszabadító, bohókásan kihívó és életszerű próbák komolyodó társasjátéka – társasmagány-érzet oldására. Magyarként kissé románosan, szászoként magyar-románosan, románként leginkább románosan, román-magyar-románosan... vagyunk, voltunk ilyenek. Rádásként már csak a mindenek feletti Dracula volna „the most popular attraction”, viszont a józan ész tiltakozik ellene, ez misztifikáció. Mindezekért, és dacára kétségeinknek, összetart még bennünket a múlt interetnikus szövedéke, bár sok helyen feslett már, és azt se tudjuk, kit illet a vezérmotívum, mióta és meddig még ez a *közösség*. Ágaskodik a lelkiismeret: otthonosan vagyok itt?!

Ha a kolozsvári vonatjárat sípólva bekanyarodik Medgyes, Szászdános felől középkori várunk elé, vagy Szederjes felől érinti Fehéregyházát a braszói gyors, ha kisbusz ereszkedik a szásznádasi tetőn befelé, máris az otthonosság élménye kanyarog elém, ködösítve azokat a bizonyos éleket, melyek időnként munkálkodnak kinn-benn. Az autóból – a Székelyföld vagy Marosvásárhely felől hazafelé tartva – lehetetlen meg nem csodálni a környék dombos-völgyes tájegységét és a távolba csábító hegyláncos vonulatokat. Mindaz vagyok, amire figyelek: a szelíd természet derűje, a mulandó képzelet vizslató kéksége, a szülőhely láthatatlan hajszálere.

Kevesebb, több lennének nélküle? Ez már nem kérdés(es). Mindenképpen meghatározó az élménystatisztika, illetve -hátizsák. A milió formáló ereje öntudatlanul is működőképes. Fejedelmek, lovagok és udvarhölgyek keskeny árnyékában vagy céhes, céges mesteremberek és ízig-vérig vásárosok között álmélkodhatom, és mégsem „elég jó”. Az élet szólhatna valami másról is, kamaszkodom, és elvágódok. Mi lesz, ha a szürkeség hulláma belemos az egyhangúságba? Jöhet az elkerülhetetlen provincializmus. Azért még szabadulhatok, legalább egy egyetemi város erejéig, pár napig, évig, esetleg évtizedig, míg rakoncátlan az elme, a lélek, a... minnek is nevezzelek... életlendület. Elvágódok, mert vagyok. Itt vagyok, mert sorsszerűen hazavágódok.

Köztudott, a kisváros előnye a nyugalom, a csend és ennyi. Ja, meg a „karnyújtásnyira” található ügyintéző helyek, munka vagy szórakozás célját kövesd bár, kedves városlakó vagy turista. Egy-egy kis séta nem mindig akadálymentesített pályán... a pusztaság kedvéért. A Nagy-Küküllő sötét hőmpölygése közben óva int a nyugalomra, csak néha-néha árvizes a nosztalgia, míg középkori várunk toronyszeme és bástyaőrei el-elkapják a mobilozás hálójába ejtett tekintetet. Ez a közös kincs, a – talán meg sem érdemelt – száz örökség, a bástyás, várfalal középkori patinás ékszer védett, félthető műemlékeivel rendreutasít, és már csak ezért is egyszerűen: kedvelhető.

Hogy mit jelenthet az ökömené, a multikulturalitás és a kozmopolita szemlélet egy kisvárosban? A háromnyelvű liturgiák részesei, a két tannyelvű (német–román, román–magyar) iskolák diákjai talán értik, érzik, vagy még inkább az a számtalan fiatal önkéntes, aki pár hónapra jön el távoli országokból megtapasztalni minket. És sokan visszatérnek, hála Erasmusnak és az Égnek! Különböző megfontolásokból szívelhető ez a fesztivális helyszín, és a vendéglátós igyekezet bátran formálja az arculatot, így növelhető a látogatottság, pragmatice. Van ám itt lehetőség mindenféle, ha engedik a „feltételek” (és a műemlékvédelem), mert akad támogató érdek. Olykor zsúfoltságig tömve, máskor az érdeklődés szerény nyomát csak alig jelzi a vár és környéke, belföldi és külföldi turisták átutazóhelye, bukarestiek békeszigete, keletiek és nyugatiak átmenetileg érintett látogatási célpontja, fontosabb települések felé tartva. Minden barátságos érintés kölcsönösen hat, a fontosság nélküli gesztusok is. Különös kicsit, hogy nekünk nem kuriózum, hanem maga a bölcső, a család, a baráti kör, a gyerekzsivajtól hangos lakónegyedek játszóterek és a csendes, félreeső utcákat bebarangoló bim-ba-

mok, a két-három nyelven feliratozott emléktáblák, kopott vagy gondozott sírkövek otthona ez a város.

A legszebb talán ősszel a kora reggeli várpiac, színes, tartózkodó eleganciájába beleborzong a megkövesült emlékezet. Önkéntelenül a Breite-fennsík, a Villa Franka dombja, a Postarét erdeje felé nyúlik a gondosan formált látványterv, megannyi tere évtizedeknek, amelyek keserédes változatlan-sá-guktól igazán megtartók.

Múltba tartó ösvényeken

Érdemes volna uralkodóink nyomába eredni a régmúlt (már rég befellegzett múlt) vonalán, mert voltak olykor egyéniségek, akiknek sikerült enyhíteni a szászok ellenállását, és besétálhattak a várba, ellenkező esetben a váron kívül, az alsóvárosban kellett országgyűléseket, választásokat megtartani. „Télire aztán bizonyos híre jött a segesvári országgyűlésnek, ahol Patak ura, Rákóczi György uram a fejére tette a süveget” – írja Kós Károly a *Varju nemzetségben*. Történt ez 1630-ban, majd 1658-ban Barcsai Ákos is megtette. De nehéz elhinni (és megtanítani), hogy rangos uralkodóink, Hunyadi János, Mátyás király és János Zsigmond is megfordultak a várban, de már Bethlen Gábor és I. Rákóczi György nemigen tehetette, mert.

Aztán ott a távlata Fehéregyházának, a Segesvár melletti csataternek, ahol a lángelelkes huszonéves forradalmár „szörnyű idő”-ben fogadja végső menedékét. Kikérte. (Ki kérte? Kikért e ...? Kik érte?!) Elmúlás örökzöld történetében sírra virágot, ennyit tehetünk.

Nos, kedves várlátogató, mit kezdhünk Apor Vilmos emlékével? Itt született 1892-ben, az Alpár Ignác tervezte Vármegyei Házban a boldoggá avatott győri püspök, szólít meg a felirat. Legalább a tudásunk része lehetne. Nézegetjük a táblát, az épületet, amely ma ceremóniák, hivatalos ügyek helyszíne, és közben a barokk díszterem viseltes esztétikájába komolyzenei és kortárs irodalmi jelen-valóságok vegyülnek.

Vissza-visszatérések

Elidőzés egykori önmagamnál. A gyermekkor szabadban játszódozó történetébe a kamaszkorban kedvelt hegyi templom, fedett lépcső és szász temető környéke kínálkozik a versbarátok körének, lenn az iskolánk makettje... keresem azt, ami már végleg rám talált. Valamicske átlagos megvilágosodást.

Különbözöm, tehát egyezkedem a mindenkori fiatalokkal; kissé *retrós* vagyok, de igyekszem *trendisre* spékelnem az összképet. A fekete-fehér tesszikelhető manapság is, nyugtatom magam. Vannak, remélem, létállandók

mint értékállóak a történelemben, lásd transzgenerációs örökség, kollektív emlékezet, vagyis kövek – macskakő vagy gömbölyded, gördülő vagy botlasztó legyen – a restaurált épületek, megidézett szellemiségek kultuszának építőkövei. (Ja, éppen megléptem egy dixites kísértetsztori ábráját.)

Ha diák lennék, még egyszer vallanék arról, hogy torlaszokat gördített elém ez a földbe gyökereztető hely, de már elég régóta tanár vagyok, tehát okoskodom, mindezt magamnak hordtam össze – barikádként. A díszletterv, a kellékek változtak idővel. Egyszerűsödés vagy letisztulás útja még kérdéses, de mindenképp nyugisabb – odakint és idebent – minden.

Végül megkérdem fiataljainkat, mert kell a kapcsolódás, a *csakazértis*, és íme: „a legkülönlegesebb hely” a városunk, bizonykodnak. Kivetülni látom a pikáns lokálpatrióta kihozanást. „...azt mondták nekem, hogy szeressem, kötelességem szeretni”, visszhangzik mindenfelől Karinthy. De miért is? A döntésért. Vagy azokért az egybecsengő gondolatfoszlányokért, a városlakókért, akik biztosítják a hely pihegését, és portalaníják a megérintett köveket. Hogyan fájhat, ami nincs? Csak... mert lehetett volna? A van kárpótolhat.

SEPSISZENTGYÖRGY – SFÂNTU GHEORGHE – SANKT GEORGEN

Tamás Dénes

A ZENÉLŐ VÁROS

Egy ideje azt érzem, nem elég belaknom városaimat, ki is kell faggassam őket. Nem véletlen a többes szám használata, habár időm nagyobb részét egy városban – Sepsiszentgyörgyön – töltöm, az otthonosság–otthonatlanság diffúz és mégis mélyen összetartozó érzése más városokhoz is köt. Kifagatni – azaz megtalálni azt a külső nézőpontot, ahonnan nem egy önmagába záruló tenyészet részeként kell feltennem a lakozás kérdéseit. Nemcsak beleveszni, nemcsak kihasználni a lehetőségeket; innen nyílnak meg a viszonyulás pályái és kérdései számomra. Hiszen minden, ami kihívás számomra, a természet és a város határán történik. Kényszeresen szeretem az egyik felől látni a másikat. Városból a természetet, természetből a várost, mintha szellemileg lehetne is uralni ezt a szétválasztottságot. Ugyanakkor